Uitgewerkte opgaven

Bij de hoofdstukken van de cursus Klank en Letter

Marc van Oostendorp

Hoofdstuk 1

1. Nederland, het Nederlands en de Nederlanders - het klinkt als een vanzelfsprekende trits die het hart van een ouderwetse nationalist sneller doet kloppen. Land, taal en volk als een hechte drieeenheid die vanzelf gedachte oproept aan het huis van oranje, het rood-wit-blauw, en het nationaal voetbalelftal.
2. a. `Ik fInt «t bEst dAt j¿li ok mEt Ons me˜an`
   b. `In wet«nsxAp«l«k« wEr«k« stat fel Onv«rstAnd«˜« tal`
   c. `bov« r¿ys«nt ˜r¿ys vAn hErmAns vAlt fel t« gew«`
   d. `smet hEi Al« orAnj« v«rsirs«l« d« graxt In`
3. Bijvoorbeeld: informatie over intonatie en klemtoon ontbreekt (dat (2d) een vraag is waarvan de intonatie normaal gesproken aan het einde stijgt, is bijvoorbeeld niet weergegeven); het feit dat klanken beïnvloed worden door hun buren is niet verantwoord (dat de g in geeuwen net anders klinkt dan in gracht); er is geen rekening gehouden met variatie tussen sprekers in bijvoorbeeld de uitspraak van de r.
4. Op deze vraag is natuurlijk geen standaardantwoord mogelijk.

Hoofdstuk 2

1. 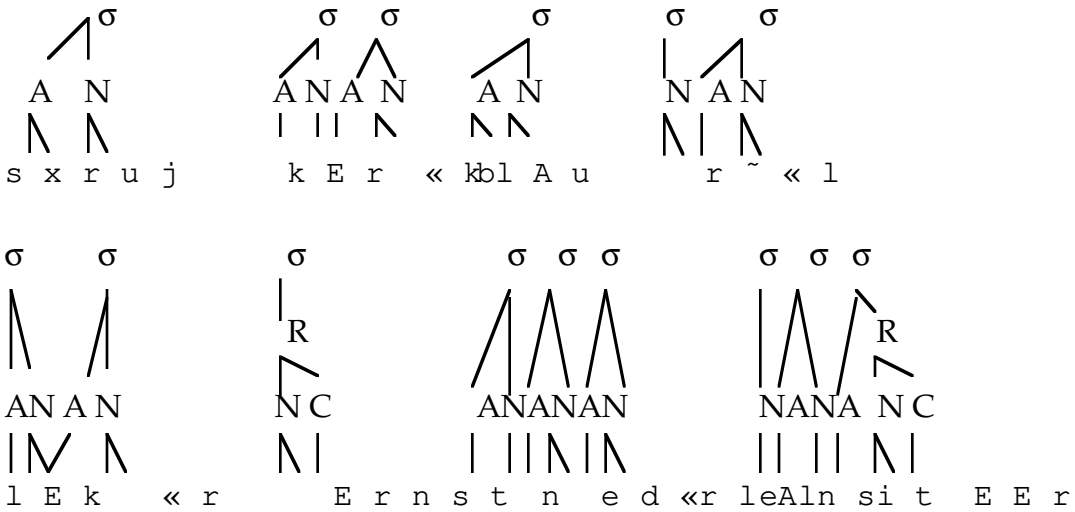

2. Volgens de sonoriteitstheorie moeten opeenvolgende segmenten in de aanzet van een lettergreep steeds sonoorder worden en daarbij bovendien

een voldoende mate van dispersie vertonen: de dispersie moet drie zijn. Aangezien er slechts vijf punten op de sonoriteitsschaal in (19) zijn, kan er in de aanzet hooguit één keer een stap gezet worden met voldoende dispersie.

3. In [`E.N«.lAnt`] heeft de eerste lettergreep een te kort rijm; in [`EN.«.lAnt`] is de tweede lettergreep weliswaar aanzetloos, maar dat is beter dan een te kort rijm hebben. In [`EN.N«.lAnt`] zijn allebei de problemen opgelost.

4. Het ideale contact tussen twee lettergrepen is dat het laatste segment van de eerste lettergreep een hogere sonoriteit heeft dan het eerste segment van de volgende lettergreep. In [`pa.trEis`] en [`par.tEi`], wordt aan die eis voldaan; in *[`pat.rEis`] niet.

5. Ze zijn te lang: na de lange klinker en een medeklinker komt nóg een medeklinker, die geen s of t is.

Hoofdstuk 3

1.

	initiatie	fonatie	articulatie
[a]	lucht stroomt vrijelijk uit de longen	de stembanden trillen	de tongwortel wordt naar achteren getrokken, het tonglichaam gaat omlaag.
[b]	lucht stroomt uit de longen, maar wordt tijdelijk geobstrueerd	de stembanden trillen	met de beide lippen wordt een tijdelijke obstructie gemaakt
[N]	lucht stroomt uit de longen, (en wordt vervolgens door de neusholte naar buiten geleid)	de stembanden trillen	de achterkant van de tong raakt het zachte verhemelte, de luchtstroom ontsnapt via de neus
[r]	lucht stroomt uit de longen	de stembanden trillen	ergens in de mondholte wordt (meestal) een trilling gemaakt
[t-t-t]	in de mondholte wordt een beetje lucht tijdelijk opgehoopt om daarna met een explosie vrij te komen	er is geen fonatie	de tongpunt zuigt zich tegen het harde verhemelte en laat daarna los
[z]	de lucht stroom uit de longen	de stembanden trillen	door een sterke vernauwing in de mondholte tussen tongpunt en het harde verhemelte, ontstaat een wrijfklank
[f]	de lucht stroomt uit de longen	de stembanden trillen niet; er is geen fonatie	door een sterke vernauwing tussen de lippen, ontstaat een wrijfklank

2. Dit is een stemhebbende fricatief die gemaakt wordt door de punt van de tong tussen de boven- en ondertanden te plaatsen.

3. In de eerste plaats zijn de klinkers de prominentste segmenten in de lettergreep; als ze stemloos zijn, zijn ze minder prominent en dus minder goed in staat een lettergreep te dragen. In de tweede plaats zijn de articulatorische verschillen tussen klinkers gering. Ze hebben als het ware stem nodig om hoorbaar te kunnen worden.
4. Als je je kin strakomhoog houdt, zijn er minder mogelijkheden de stembanden te manipuleren; bijvoorbeeld om ze zodanig aan te spannen dat de tonen hoog worden.

Hoofdstuk 4

1.

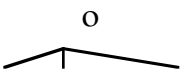

[consonant] [labiaal] [stem]

[vocaal][coronaal][labiaal][laag]

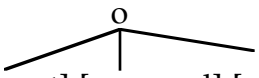

[consonant] [coronaal] [stem]

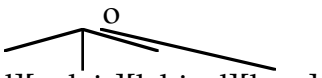

[vocaal][velair][labiaal][laag]

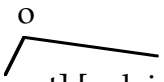

[consonant] [velair]

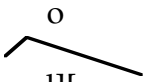

[vocaal][coronaal]

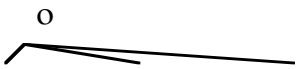

[consonant] [labiaal][continuant]

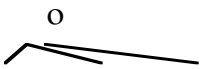

[vocaal][velair][laag]

2. De [j] is (hier) een ‘verzwakte’ vorm van de [d], en behoudt de coronaliteit van het oorspronkelijke segment.

3. De klinkers die zowel [hoog] als [laag] hebben; de reden hiervoor is dat het onmogelijk is om de tong zowel hoog als laag in de mond te plaatsen.

4. 1. `N`
   2. `k`
   3. `y`
   4. `e`
   5. `~`
   6. `w`

5. 1. N (is geen klinker)
   2. e (is geen hoge klinker)
   3. k (is niet labiaal)
   4. p (is geen fricatief)
   5. r (is niet gespecificeerd voor continuant)
   6. v (is niet nasaal)
   7. s (is stemloos)
   8. v (is niet sonorant)
   9. I (is niet labiaal)

Hoofdstuk 5

1. Ja (bestuurder).
2. De sjwa staat dan in een lettergreep die gesloten is door een obstruent.
3. Een sjwa moet een aanzet hebben (sjwa-lettergrepen hebben een veel sterkere neiging te voldoen aan de universele wens voor CV-lettergrepen). Een sjwa kan ook niet een leeg element (een glottale stop) in de aanzet hebben, want dan zouden er twee vrijwel lege elementen naast elkaar komen te staan.
4. In het Engels mogen sjwa's kennelijk wel in aanzetloze lettergrepen staan en staan ze bovendien makkelijker in gesloten lettergrepen (ook lettergrepen die gesloten zijn door obstruenten). Een belangrijke overeenkomst is dat de sjwa's reductieklinkers zijn en alleen in onbeklemtoonde lettergrepen staan.
5. Omdat hij in dat geval in een gesloten lettergreep zou staan. Het Frans vermijdt een dergelijke constellatie kennelijk door de sjwa te veranderen in een volle klinker.

Hoofdstuk 6

1. Bij een lage klinker is de mond wijder open. De luchtdeeltjes in de mond hebben daardoor meer bewegingsvrijdheid en kunnen een grotere amplitude maken. Een grotere amplitude correspondeert met grotere luidheid.
2. Veel mensen in westelijk Nederland maken geen verschil in uitspraak tussen *vee* en *fee* of tussen *zend* en *cent*. Het is relatief lastig om het periodieke signaal te ontdekken dat *onder* een wrijfklank ligt.
3. Een spectrum is een figuur waarin voor elke samenstellende boventoon de amplitude tegen de frequentie wordt uitgezet.
4. a. Dat levert geen zinnig beeld op; willekeurige pieken op willekeurige plaatsen.
   b. Gelijk aan dat van de fricatief. (Stilte zie je niet in een spectrum.)
5. Hoe dichter bij de kern van de lettergreep, des te luider.